

Nykyisen metsäsuomen näytteitä.

Metsäsuomalaismurteiden nykyisestä vaiheesta. Kirjoittanut ja kielen-
näytteet kerännyt J. MÄGISTE. 54 s. 8:o. — Suomalaisen Kirjallisuuden
Seura. Helsinki 1948. (Suomi-kirjan eripainoksia, uusi sarja, n:o 21.)

1500- ja 1600-luvuilla Keski-Skandinaviaan syntyneen suomalaisen siirtokunnan elämä, olot ja alkuperä ovat viime ja tällä vuosisadalla suuresti kiinnittäneet sekä ruotsalaisten että suomalaisten huomiota. Ruotsalaiset ovat käyttäneet tuon sananmukaisesti alkuperäisen ja -voimaisen heimomme sirpaleen vaiheita lähinnä kirjallisina aiheina ja luoneet suuressa suosiossa olleita romaaneja (vuosisadan vaihteessa Gustaf Schroeder ja 1920—30-luvuilla suomalaisperäinen Fredrik Persson). Suomalaiset sen sijaan ovat suhtautuneet tähän heimonsa jäänteeseen tutkijain ottein. Mainittakoon vain, että äskettäin manalle menneen professori Albert Hämäläisen viimeinen teos käsittelee metsäsuomalaisten asuntoja ja elämää. Kansanrunoutta ja sanastoa sekä kielennäytteitä ja kansantietoutta on muistiinmerkitty jokseenkin niin paljon kuin on saatu ja osittain julkaistukin (mm. Salminen, Kettunen). Keruutyö on ollut siellä vielä kiireisemmin toimitettavaa kuin muualla, koska viikatemiehen varjo on viimeiset 50 vuotta ollut tämän heimomme osan yllä. Metsäsuomalaisten historia kuitenkin odottaa vielä kirjoittajaansa.

Prof. Juulius Mägiste on alussa mainitussa teoksessaan selvittänyt metsäsuomalaisten ja ennen kaikkea metsäsuomen nykyistä tilaa. Hän on v. 1947 »uurinut» Metsä-Suomen jokaisen sopukan sekä koettanut etsiä haastateltavakseen kaikki vielä suomea puhuvat yksilöt, ja miltei kaikki hän on onnistunut löytämäänkin tai ainakin saanut tiedon heidän olemassaolostaan ja kielitaidostaan. Lukumäärä ei ole muodostunut suureksi: nelisenkymmentä semmoista, »jotka vielä melko vaivattomasti ymmärtävät suomenkielistä puhetta ja kykenevät keskustelemaan suomeksi», sekä ainakin saman verran semmoisia, jotka vielä jonkin verran ymmärtävät suomea, vaikkeivät enää pystykään sitä puheessaan käyttämään.

Prof. Mägisten teoksessa on kielennäytteitä kaikkiaan 43 sivua. Ne kuvaavat erittäin hyvin metsäsuomen (so.-savon) nykyistä tasoa. Tavallisiin tarkoituksiin kootuissa näytteissä ei tietenkään olisi tarvinnut käyttää niin tarkkaa merkintää kuin M. on käyttänyt, mutta nyt, kun on kyseessä kuolevan kielen nykyisen elämisasteen kuvaaminen, M:n menetelmä on täysin perusteltu. Ruotsin kielen tuntuva vaikutusta näkyy jo parhaidenkin kielenkäyttäjien puheessa: näemme vokaalisoinnun heikkenemistä, soinnittomien klusiilien muuttumista soinnilliseksi (resp. puolisoinnilliseksi) jne. Mutta ennen muuta pistää silmään ruotsalaisen sanaston ja fraseologian runsaus, ja vilahtaapa monen puhujan näytteissä suomen joukossa siellä täällä kokonaisia ruotsinkielisiä lauseitakin — kaikki kielen henkiihieverissäolon merkkejä. Kun lisäämme, että useimmat prof. Mägisten tapaamista suomen kielen taitajista olivat jo v. 1947 yli 60-vuotiaita (niistä silloin jo 25 yli 70-vuotiaita) ja että

joukossa on vain yksi alle 50-vuotias, huomaamme, että ei kulu enää monta vuosikymmentä, ennen kuin suomen kieli kokonaan katoaa noilta seuduilta.

Teoksensa alussa Mägiste luettelee metsäsuomen murteen nykyisiä silmäänpistävimpiä piirteitä, jotka näkyvät kielennäytteistäkin. Kaiken kaikkiaan Mägisten teos on mielenkiintoinen ja täyttää hyvin tehtävänsä: esittää, miten lähellä lopullista sammumistaan sikäläinen savolaismurre nykyisin on.

EINO LESKINEN